

ואינו עולה על ארבעים ושמונה. מסיקה מכך הגמרא: **מתניתין דלא**
ברבי יהודה – משנתנו אינה הולכת כשיטת רבי יהודה, **דתניא, רבי**
יהודה אומר [תפוחת] לא יפחות משבע – היום שבו התקיעות
 המעטות ביותר לא יהיו פחות משבע, [ותפוסין] (ו) **לא יוסף על**
שש עשרה – והיום שבו התקיעות הרבות ביותר לא יהיו יותר משש
 עשרה. שהתקיעה התרועה והתקיעה שבכל תקיעה, למשנתנו מונים
 אותן כשלש תקיעות, ולרבי יהודה מונים אותן כאחת.
 מבררת הגמרא: **במאי קמיפלגי רבי יהודה ורבנן**. מבארת הגמרא:
רבי יהודה סבר תקיעה, תרועה ותקיעה תרא היא – שלשתן אינן
 אלא תקיעה אחת. כלומר מצוה אחת הן, ומונים אותן כאחת. **ורבנן**
סברי תקיעה לחוד ותרועה לחוד ותקיעה לחוד – כל אחת מן
 השלש מצוה בפני עצמה היא ומונים כל אחת לחוד בחשבון
 התקיעות.
 מבררת הגמרא: **מאי טעמא דרבי יהודה** שסובר שהן מצוה אחת.
 מבארת הגמרא: **בתיב (במדבר י ה) לגבי תקיעת החצוצרות בעת**
נסיעת המחנות במדבר 'ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החנים
קדמו; וכן בתיב (שם יו) 'ותקעתם תרועה שנית וגו' תרועה ותקיעו
למסעיכם' (לכ"ם), שמשתמשת התורה בלשון תקיעה לגבי תרועה.
 ומכך שקוראת לתקיעה תרועה ולתרועה תקיעה, **שמע מינה,**
תקיעה תרועה ותקיעה תרא היא – מוכח מכאן שתקיעה ותרועה
 ותקיעה הרי הן דבר אחד ומצוה אחת הן.
 שואלת הגמרא: **ורבנן** שאינם לומדים ששלשתן מצוה אחת הן,
 כיצד יסבירו לישן זו. מבארת הגמרא: **ההוא** – הדיוק בלשון הפסוק,
לפשוטה לפניה ופשוטה לאחריה הוא דאיתא – הוא בא ללמדנו
 שכאשר תוקעים תרועה צריך לתקוע תקיעה פשוטה לפניה ותקיעה
 פשוטה לאחריה. והמשמעות היא, ממה שנאמר 'ותקעתם תרועה'
 הרי שקודם לתרועה תקיעה, וממה שנאמר 'תרועה יתקעו' הרי
 שלאחר התרועה תקיעה, אך כל אחת מהן מצוה בפני עצמה היא.
 מבררת הגמרא: **ורבנן מאי טעמיהו**. מבארת הגמרא: **דבתיב**
(במדבר יז), 'ובהקחיל את הקהל לתקעו ולא תרעו' – באשר
 משה רבינו רוצה לדבר אל העם יש להקחילו על ידי תקיעה בלא
 תרועה, **ואי סלקא דעתך שתקיעה תרועה ותקיעה תרא היא, אמר**
ר' חמנא עבד פלגא דמצוה – היתכן שתצוה התורה לעשות חצי
 מצוה, שאם שלשתן מצוה אחת הרי תקיעה בלא תרועה היא מצוה
 חצויה.
 שואלת הגמרא: **ורבי יהודה** שסובר ששלשתן מצוה אחת הן, מה
 יענה על הוכחה זו. משיבה הגמרא: רבי יהודה יסביר ש**פימנא**
בעלמא הוא – תקיעה זו להקחיל את הקהל אינה תקיעה של מצוה
 כשאר תקיעות שבתורה, אלא לסימן לעם שיבואו ויקהלו.
 מבררת הגמרא: לפי האמור בשיטת רבי יהודה ורבנן, **במאן אולא** –
 כשיטת מי הולך **הא דאמר רב פהנא, אין** לשהות ולהפסיק בין
 תקיעה לתרועה שאחריה, ובין תרועה לתקיעה שאחריה **ולא**
כלום, אלא יש לעשותן בבת אחת. מבארת הגמרא: **במאן** – כמו מי,
ברבי יהודה שאומר ששלושת התקיעות מצוה אחת הן, ולכן אין
 להפסיק באמצע מעשה אחד של מצוה.
 מקשה הגמרא: **פשימא** – הלא פשוט וברור הוא שהולך רב כהנא
 בשיטת רבי יהודה ומה חידוש יש בכך. מיישבת הגמרא: **מהו דתימא**
 – שמא תאמר אלמלא חידוש הגמרא **שאפילו ברבנן איתא** –
 הולכים דבריו, שבאמת סובר שכל תקיעה מבין השלש מצוה בפני
 עצמה היא, ואם הפסיק הפסקה מועטת אין זה הפסק, ומה שאמר
 'אין בין תקיעה לתרועה' כוללת שלא ישאה יותר מדיא (היינו, יותר
 מן הזמן שנמשכת תקיעת כל שלשת התקיעות) בין תקיעה לתרועה,
ולאפוקי מדברי יוחנן, דאמר, שעת תשע תקיעות של ראש השנה
ביתשע שעות פיום, שהפסיק שעת בין תקיעה לתקיעה, **יצא** ידי
 חיובה. אבל לעולם סובר רב כהנא כרבנן והפסקה מועטת אינה
 הפסק. **קא משמע לן** – באה הגמרא להשמיענו שאינו סובר כרבנן
 אלא כרבי יהודה, וכוונת דבריו שאף הפסקה מועטת הרי היא הפסק.
 שואלת הגמרא: **ואימא הכי נמי** – ואולי באמת כך היא כוונתו,
 שאין להפסיק הפסק מרובה בלבד, וסובר כרבנן ששלש מצוות הן.
 מיישבת הגמרא: **אם בן, מאי** – מה היא הלשון **ולא כלום**,
 המשך בעמוד קכב

והודש עיבור שנה היה מלא בן **שלושים** יום, וכמו כן **אישתקד**
עשינו את שניהם [את שני חדשים שבשנה כסדרה הם חסרים, כגון
 מרחשון ואייר] **מלאין, דל תלתא לבתרי תלתא** – הסר את שלשת
 החדשים החסרים של שנה זו כנגד שלשת החדשים המלאים
 האמורים. כלומר, כנגד הקדמת ראש השנה זה בשלשה ימים מחמת
 שלשת החדשים החסרים, הרי הוא מתאחר בשלשה ימים משום
 תוספת שלשת החדשים המלאים [שהם חודש עיבור שנה זו
 והחדשים המלאים מהשנה הקודמת], ונמצא שראש השנה קם ליה
בדוכתיה [במקומו] הראוי ביום מולדתו של ישראל.
אמר ליה רבי לרבי שמעון בנן, **נר ישראל** אתה, שהיך מאיר
 בדברך את עיני חכמים, **אכן בן הוה**, והיתה השנה מעוברת, ובשנה
 שעברה היו שמונה חדשים מלאים. הרי לנו שגם רבי סבר כדברי רב
 הונא, שאפשר לעשות שמונה חדשים מלאים בשנה.

משנה

משנתנו עוסקת במניינים ושאר דינים הנוגעים לנגינה וכליה בבית
 המקדש.
אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש – אין יום שיתקעו בו
 פחות מעשרים ואחת תקיעות בחצוצרות במקדש. וכמבואר בסוכה
 (נג) שהיו תוקעים שלוש תקיעות בעת פתיחת שערי העזרה, תשע
 תקיעות בשעת ניסוך נסכי קרבן התמיד של שחר, ותשע בשעת נסכי
 התמיד של בין הערביים, הרי עשרים ואחת, **ולא מוסיפין על**
ארבעים ושמונה – ואין יום שיש בו יותר מארבעים ושמנה תקיעות
 במקדש. שהיו ימים שהיו מוסיפים על תקיעות הקבועות, והם, בימים
 שהיו מקריבים קרבן מוסף היו תוקעים עוד תשע תקיעות, ובערב
 שבת עוד שש תקיעות, ובחג הסוכות היו עוד שתיים עשרה תקיעות.
 ובערב שבת שבחג הסוכות היה מנין התקיעות מגיע לארבעים
 ושמנה.
 וכן, כשהיו הלויים שרים בכל יום על הקרבן, והיו שם מנגנים בנבל
 ושאר מיני זמר, **אין פוחתין משני נבלים** – לא יפחתו משני מנגנים
 בשני נבלים, **ולא מוסיפין על ששה מנגנים בנבל**. וכן **אין פוחתין**
משני חלילין בזמן שמנגנים בחליל בבית המקדש, ולא מוסיפין על
שנים עשר חלילים, שיכולים להוסיף עד שנים עשר כמנין הימים
 שמנגנים בחליל לפני המזבח.
ובשנים עשר יום בשנה החליל מכה [מנגן] **לפני המזבח** – ישנם
 שנים עשר ימים בשנה שבהם מנגנים בחליל לפני המזבח בעת שירת
 ההלל על הקרבן. ואלו הם, **בשחיטת קרבן פסח ראשון** בארבעה
 עשר בניסן היו קוראים את ההלל בעזרה בשעת השחיטה והיו
 מנגנים בחלילים בין שאת כלי הזמר. **ובשחיטת קרבן פסח שני,**
 בארבעה עשר באייר, ובשעת השחיטה היו קוראים את ההלל, **וביום**
מזב הראשון של פסח, וביום מזב של עצרת [חג השבועות],
ובשמונת ימי הקנ [של סוכות] הרי שנים עשר ימים. ובשאר ימים
 בשעת שירת הלויים לא היו מנגנים בחלילים אלא בנבלים, מצלתים
 וכינורות.
 המשנה שונה דינים נוספים הנוגעים לנגינת החליל בבית המקדש:
ולא היה מכה [מנגן] **באבוב** – בחליל **של נחשת** – העשוי
 מנחושת, **אלא באבוב של קנה** – בחליל העשוי מעץ חלול, **מפני**
שקולו של חליל העשוי מקנה ערב יותר. **ולא היה מחלק** [מסיים
 הניגון] **אלא באבוב יחיד** – שאף שהיו שם שני חלילים או יותר,
 היה אחד מהם מאריך במקצת יותר מן האחרים **מפני שהוא מחלק**
יפה – שסיום בחליל יחיד נקצת יותר משיסיימו כולם יחד.
ועבדי כהנים היו אלו המנגנים בכלי הזמר, אלו **דברי רבי מאיר**.
ורבי יוסי אומר, המנגנים היו **ממשפחת בית פגרים** וממשפחת **בית**
צפריא – כך נקראו שמות משפחותיהם, **ומעמאום היו** – כך נקרא
 מקומם, **ומשיאין לכהונה** – שהכהנים נשאו את בנותיהם, מפני שהיו
 ישראלים מיוחדים. **ורבי חנינא בן אנטיגנוס אומר**, המנגנים ליום
 היו, אבל ישראלים פסולים לנגן בבית המקדש.

גמרא

שנינו במשנה שמנין התקיעות בכל יום אינו פחות מעשרים ואחת

המשך ביאור למס' ערכין ליום שני עמ' א

10 החנוכה שאין בהם קרבן היום, מנגנים בחליל לפני המזבח. וּבַגּוֹלָהּ
11 – בחוצה לארץ, שנוהגים יום טוב שני של גלויות מספיקא דיומא,
12 ישנם עֲשָׂרִים וְאַחַד ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל, ואלו הם,
13 תִּשְׁעָה יְמֵי הַחֵג של סוכות, וְשְׁמוֹנֶה יְמֵי הַחֲנוּכָה, וְשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים
14 שֶׁל פֶּסַח, וְשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל עֲצֵרֶת.
15 מבררת הגמרא במה שונים אלו הימים שגומרים בהם את ההלל:
16 מֵאֵי שְׁנָא בְּהַג הַסּוּכוֹת דְּאִמְרִינֵן הַלֵּל שֶׁלֹּם בְּכָל יוֹמָא מִימּוֹת הַחֵג,
17 וּמֵאֵי שְׁנָא בְּפֶסַח דְּלֹא אִמְרִינֵן הַלֵּל שֶׁלֹּם

1 שמשמע שאין להפסיק כלל ואפילו לא הפסקה מועטת.
2 שנינו במשנה שְׁנַיִם עֲשָׂר יוֹם בְּשָׁנָה מִכָּה בְּחֵלִיל וְכוּ' לפני המזבח.
3 מבררת הגמרא: מֵאֵי שְׁנָא הֵנִי – מה השתנה באלו הימים שמנגנים
4 בהם בחליל מימים אחרים. מבארת הגמרא: הוֹאִיל וַיְיָחִיד גּוֹמֵר בְּהֵן
5 אֶת הַחֵלֶל – מכיון שגם היחיד אומר בהם הלל שלם, דְּאָמַר רַבִּי
6 יוֹחֲנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹזָדָק, ישנם שְׁמוֹנֶה עֲשָׂר יָמִים בשנה
7 שְׁהַיָּחִיד גּוֹמֵר בְּהֵן אֶת הַחֵלֶל, ואלו הם, שְׁמוֹנֶה יְמֵי הַחֵג של סוכות,
8 וְשְׁמוֹנֶה יְמֵי הַחֲנוּכָה, וְיוֹם טוֹב הַרְּאִשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וְיוֹם טוֹב
9 (הַרְּאִשׁוֹן) שֶׁל עֲצֵרֶת (–חג השבועות). ובאלו הימים, מלבד ימי

59 עֲבָרֵי פְרָעָה, שיש בכך הודאה ושבח שאין אנו עבדי פרעה, אבל
60 הַכָּא – בפורים, אין אנו יכולים לומר את ההלל על הנס, שאם היינו
61 אומרים 'הֲלָלוּ עֲבָרֵי ה'", ובמשמעו 'ולא עֲבָרֵי אֲחֵשָׁרוּשׁ', לא נכון
62 היה הדבר, שהרי אֲבֹתֵינו עֲבָרֵי אֲחֵשָׁרוּשׁ אֵין – עדיין עבדי
63 אחשורוש אנחנו, כלומר, הנס לא הוציאם לחירות, אלא רק נגאלו
64 ממינתה לחיים.
65 שואלת הגמרא: וְלֵרַב נִחְמָן דְאָמַר שהטעם שאין אומרים הלל
66 בפורים הוא לפי שקרִייתָהּ זוּ הִיא הַלֵּילָא, ובאמת אומרים הלל על
67 נס שבחוצה לארץ, הַתְּנַיָא, שמשִׁנְכְּנוּ ישראל לֵאמֹר לֹא הוֹכְשְׁרוּ
68 כָּל אַרְצוֹת לֹאֲמַר שִׁירָה על נס שאירע בהם. מתרצת הגמרא: זהו כל
69 זמן שישראל על אדמתם, אבל בַּיּוֹן שֶׁנִּגְלוּ מארץ ישראל לבלל חֲזָרוּ
70 לְהִתְיַחַד הָרֵאשׁוֹן שאומרים הלל גם על ניסים שנעשו בשאר
71 הארצות, ונס פורים היה בגלות בבל, והיה צריך לומר בו הלל, ומה
72 שאין אומרים הוא מצד שקריאתה זו הילולה.
73 שנינו במשנה: המנגן בחליל לא היה מִכָּה פֶּאֶבּוֹב שֶׁל נְחוֹשֶׁת וכו'.
74 תמדה הגמרא: פָּתַח התנא דבריו בְּחֵלִיל, שאמר 'אין פוחתין משני
75 חלילין' וּמִסִּיּוֹם דבריו בְּפֶאֶבּוֹב, שאומר 'לא היה מכה באבוב'.
76 מיישבת הגמרא: אֲמַר רַב פֶּאֶבּ, הֵינּוּ חֲלִיל הֵינּוּ אֲבּוֹב – חליל
77 ואבוב הם דבר אחד, וְאֲמַאי קָרַי לִיה הֵתְנָא לאבוב חֵלִיל, משום
78 הַחֵלִי קְלִיא – שקולו מתוק וערב לשימיעה, ומלשון זו נקרא חליל.
79 הגמרא מביאה דברים שבאמר לגבי כלי הנגינה במקדש: תְּנוּ רַבְּנָן,
80 אֲבּוֹב הִיָּה בְּמַקְדָּשׁ, חֵלֶק הִיָּה, דַּק הִיָּה בדפנותיו, וְשֶׁל קְנֵה הִיָּה –
81 מעץ חלול. וְאוֹתוֹ חֲלִיל מִיְמֵוֹת מֹשֶׁה רַבִּינוּ הִיָּה, והיה קול נגינתו
82 ערב. צֵוָה הַמֶּלֶךְ, וְצִיפּוּהוּ (א-ת החליל) וְהָבֵה, וְלֹא הִיָּה קוֹלוֹ עָרֵב
83 כבתחילה, נִמְלּוּ אֵת צְפוּיָו, וְהִיָּה קוֹלוֹ עָרֵב כְּמוֹת שֶׁהִיָּה קוֹדֵם
84 שציפּוּהוּ.
85 וכן צִלְצוֹל (מצלתיים) הִיָּה בְּמַקְדָּשׁ, וְשֶׁל נְחוֹשֶׁת הִיָּה, וְהִיָּה קוֹלוֹ
86 עָרֵב. מעשה היה וְנִפְגָּם, וְשֶׁלְחוֹ חֲכָמִים, וְהָבִיאוּ אוֹפְנִין מֵהָעִיר
87 אֶלְכֶסְנַדְרַיָא שֶׁל מְצָרִים, וְתִקְנוּהוּ האומנים, וְלֹא הִיָּה קוֹלוֹ עָרֵב
88 כבתחילה. נִמְלּוּ אֵת תִּיקוּנֵוֹ, וְהִיָּה קוֹלוֹ עָרֵב כְּמוֹת שֶׁהִיָּה.
89 וכן מְכַתְּשֵׁת הִיָּתָה בְּמַקְדָּשׁ, וְשֶׁל נְחוֹשֶׁת הִיָּתָה, וְמִיְמֵוֹת מֹשֶׁה
90 הִיָּתָה, וְהִיָּתָה מְפַטְמָת אֵת הַבְּשָׂמִים – היו כותשים בה את
91 הסממנים לקטורת, והיתה משמיעה בעבודתה קול צלול, ועל ידי
92 הקול היתה מפטמת ומשביחה את הבשמים ונותנת בהם ריח, שהקול
93 משביח את הבשמים. מעשה היה וְנִתְפַּנְמָה אותה מכתשת, וְהָבִיאוּ
94 אוֹפְנִין מְאֶלְכֶסְנַדְרַיָא שֶׁל מְצָרִים, וְתִקְנוּהָ, וְלֹא הִיָּתָה מְפַטְמָת
95 כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה – שלא היתה נותנת קולה כבתחילה. נִמְלּוּ אֵת תִּיקוּנָהּ
96 וְהִיָּתָה מְפַטְמָת כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה.
97 ממשיכה הברייתא בענין הצלצל והמכתשת: אֵלּוֹ שְׁנֵי הַכְּלִים,
98 נִשְׁתִּיירוּ מִמַּקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן – ממשכן העדות, וְנִתְפַּנְמוּ, וְלֹא הִיָּה לָהֶם
99 אַרְבָּה – מרפא, וְעֲלִיהֶם – על כלי נחושת המשובחים כיוצא באלו
100 והצלצל והמכתשת) אֲמַר רַבּוּ (מלכים א' ז מה), לגבי כלי המקדש
101 שעשה שלמה המלך, והיו כדו הכלים שנעשו בימי משה למשכן
102 העדות, וְאֵת כָּל הַכְּלִים וגו' נִחְשֵׁת מִזְוָרָם' – כל הכלים נעשו
103 מנחושת דק מאד. וכן נאמר (דה"ב ד טז) לגבי אותם הכלים, וְאֵת
104 כָּל כְּלֵיהֶם עָשָׂה וגו' נִחְשֵׁת (ממורק) (מְרוֹק) – כל הכלים נעשו
105 מנחושת מבהיק.
106 ובימי עזרא היו גם כן ככלים האלו, וְעֲלִיהֶם הוּא אוֹמֵר (עזרא ח כז)
107 'וְכִלֵּי נְחֹשֶׁת מוֹצֵהָב טוֹבָה, שְׁנַיִם חֲמוּדוֹת (מוהב) (בְּזָהָב) – מראה
108 הנחושת צהוב, וחשובים הכלים כמו כלי זהב.
109 הגמרא מביאה מחלוקת רב ושמואל בביאור הכתוב 'שנים חמודות'
110 כזה: נחלקו רב ושמואל בפיורוש מה שנאמר בפסוק שהיו כלי
111 הנחושת 'שנים חמודות כזהב', חד אֲמַר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מכלי
112 הנחושת היה משובח מאד, שהיה שְׁקוּל בשווי בְּשָׁנַיִם שֶׁל זָהָב
113 כמותו. וְחַד אֲמַר, לא היו משובחים עד כדי כך, אלא פיורוש הפסוק
114 הוא, שְׁנַיִתָּם – שני כלי נחושת שְׁקוּלִין בְּאֶחָד שֶׁל זָהָב כמותם.
115 הגמרא מביאה ברייתא הסוברת כדעה זו: תְּנִי רַב יוֹסֵף בפיורוש
116 הפסוק, שְׁנַיִתָּם – שנים מכלי הנחושת, שְׁקוּלִין בְּאֶחָד שֶׁל זָהָב.

1 כָּל יוֹמָא אלא רק ביום טוב ראשון. מבארת הגמרא: דָּהָג – ימי חג
2 הסוכות חֲלִיקוּן בְּקַרְבְּנִיתָהּן זה מזה, שהפרים שמקריבים בקרבן
3 היום מתמעטים והולכים, ביום הראשון מקריבים ארבעה עשר פרים,
4 ביום השני שלשה עשר וכן הלאה, וכל יום נחשב כחג בפני עצמו,
5 ולכן אומרים בכל יום הלל שלם, אבל דְּפַסְחָ אֵין חֲלִיקוּן
6 בְּקַרְבְּנִיתָהּן זה מזה, ולכן אומרים הלל שלם רק ביום טוב הראשון.
7 הגמרא דנה בשאר הימים שאין קוראים בהם את ההלל והשלום.
8 שואלת הגמרא: אם קרבן המיוחד לאותו היום הוא הגורם לאמירת
9 ההלל, אזי שְׁפַת דְּחִלְקָה בְּקַרְבְּנִיתָהּ משאר ימות השבוע, שיש בה
10 קרבן מוסף, לִימָא – יאמרו בה את ההלל. מיישבת הגמרא: לֹא
11 אֵיקְרֵי מוּעֵד – אין שבת קרויה 'מועד', ולכן אין אומרים בה הלל.
12 שואלת הגמרא: וּרְאֵשׁ חוֹדֵשׁ דְאֵיקְרֵי 'מועד' כפי שכתוב באיכה (א
13 טו) 'קָרָא עַלֵי מוּעֵד', וכוננת הכתוב על ראש חודש, לִימָא. מיישבת
14 הגמרא: ראש חודש לֹא אֵיקְרֵי בְּעֵשִׂית מְלֶאכְהָ – לא נתקדש
15 באיסור עשיית מלאכה, ורק ימים שנתקדשו באיסור מלאכה אומרים
16 בהם את ההלל, דְּכַתְּבִי (ישעיה ל כט) בנבואת ישעיה על הגאולה,
17 'חֲשִׁיר וְהִיָּה לְכֶם בְּלַיִל הַתַּקְדֵּשׁ הַג' – היום שבו תגאלו יהיה לכם
18 יום של שירה והלל כמו בליל התקדש חג, שהוא ליל חג הפסח
19 שאומרים בו הלל. ומלשון 'התקדש' משמע שְׁלִיָּה הַמַּקְדָּשׁ לְחָג –
20 שנתקדש באיסור עשיית מלאכה וכגון ליל פסח ראשון, מְעוֹן שִׁירָה
21 – צריך לומר בו את ההלל, וְלִיָּה שְׁאֵין מְקוּדָשׁ לְחָג באיסור
22 מלאכה, אֵין מְעוֹן שִׁירָה, ולכן אף שראש חודש נקרא 'מועד' אין
23 לומר בו הלל.
24 שואלת הגמרא: וּבְרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים דָּגֵם אֵיקְרֵי מוּעֵד
25 בתורה וגם אֵיקְדוּשׁ בְּעֵשִׂית מְלֶאכְהָ, לִימָא. מיישבת הגמרא: אין
26 אומרים בהם את ההלל משום דְּרַבִּי אֲבָהוּ, דְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אֲמַר
27 מְלֶאכְי הַשָּׁרֵת לְפָנַי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוּנּוֹ שֶׁל עוֹלָם, מְפָנֵי מַה
28 אֵין יִשְׂרָאֵל אומרים שִׁירָה (הלל) לְפָנַי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וּבַיּוֹם
29 הַכִּיפּוּרִים, אֲמַר לְחָג הַקֶּבֶד, וְכִי אֲפָשֵׁר שֶׁמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים
30 הַקֶּבֶד יוֹשֵׁב עַל פֶּסַח הַיָּד וְסַפְרֵי חַיִּים וְסַפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִין
31 לְפָנָיו, וְיִשְׂרָאֵל אומרים שִׁירָה לְפָנָיו, שאין אלו ימי הלל ושמחה,
32 אלא ימי יראה ופחד, ואין ראוי לומר בהם הלל.
33 מקשה הגמרא על מה שהסיקה לעיל שאין אומרים את ההלל אלא
34 בימים הנקראים 'מועד' ואסורים במלאכה: וְהָא הַנּוֹבָה, דְלֹא הָכֵי –
35 שלא נקרא מועד בתורה, וְלֹא הָכֵי – וגם לא התקדש באיסור
36 מלאכה, וְקָאֲמַר – ואף על פי כן אומרים בו את ההלל. מיישבת
37 הגמרא: מה שאומרים בו את ההלל הוא מְשׁוּם נִסָּא – הלל והודאה
38 על הנס שנעשה בו, ואין זה מצד 'מועד' כמו בשאר המועדים.
39 שואלת הגמרא: פּוּרִים דְאֵיבָא נִסָּא – שנעשה בו נס, לִימָא, אף
40 שאינו מועד, וכמו בחנוכה. מיישבת הגמרא: אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, אין
41 אומרים הלל בפורים, לְפָנֵינוּ אֵין אֲמַרִים שִׁירָה (הלל) עַל נִס
42 שְׁאִירַע בְּחוּצָה לְאַרְץ, ונס פורים היה בחוץ לארץ.
43 מְתָקוֹף לָה רַב נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק, וְהָרִי יִצִּיאַת מְצָרִים, דָּגֵם שְׁאִירַע
44 בְּחוּצָה לְאַרְץ הוּא, וְאֲמַרִינן חֵלֶל על נס זה. מתרצת הגמרא: שונה
45 יציאת מצרים משאר ניסים שאירעו בחוצה לארץ, בְּתְּנַיָא, עַד
46 שֶׁלֹא נִבְּנְסוּ – קודם שנכנסו ישראל לְאַרְץ, הוֹכְשְׁרוּ כָּל הָאֲרָצוֹת
47 לֹאֲמַר שִׁירָה על נס שאירע בהם, אבל מִשְׁנִכְּנְסוּ ישראל לְאַרְץ, לֹא
48 הוֹכְשְׁרוּ כָּל אַרְצוֹת לֹאֲמַר שִׁירָה על נס שאירע בהם, אלא על ניסים
49 שאירעו בארץ ישראל לבלבד, ולכן נס יציאת מצרים שקדם לכניסה
50 לארץ ישראל אומרים עליו הלל, ונס פורים שהיה לאחר שנכנסו
51 לארץ ישראל אין אומרים עליו הלל.
52 יתרוֹ נוסף: רַב נַחְמָן אֲמַר, אומרים הלל על נס שנעשה בחוץ
53 לארץ, ומה שאין אומרים הלל בפורים הוא משום שקְרִייתָהּ של
54 המגילה שנאמרו בה כל פרטי הנס, זוּ הִיא חֵלִילָא – זו היא אמירת
55 ההלל וההודאה על הנס שאירע.
56 רבא מחלק חילוק אחר בין פסח לפורים אף ששניהם נעשו בחוץ
57 לארץ: רַבָּא אֲמַר, בְּשֶׁלְמָא הֵתֵם – בפסח, אפשר לומר הלל לפי
58 שאנו אומרים בהלל 'הֲלָלוּ עֲבָרֵי ה'" (תהילים קיג א), ובמשמעו 'ולא

המשך ביאור למס' ערכין ליום שני עמ' ב

13 בְּחִבְּתוֹ, וְאֵל יִתְהַלֵּל גְּבוּר בְּנִבְוֹתָיו וְגו' כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל
 14 הַמִּתְהַלֵּל הַשֶּׁבֶל וְיִדְעֵ אֹתִי, כְּלוּמַר, שְׁלֹא יִתְהַלֵּל הַחֹכֵם בַּחֲכָמָתוֹ,
 15 לְפִי שַׁחֲכָמָתוֹ אֵינָה מוֹעִילָה אֲלֵא מִקְלָקֶלֶת, שְׁכֹלֵי הַמִּקְדָּשׁ בְּבֵית
 16 רֹאשׁוֹן עַל פִּי דָבָר ה' נִעֲשׂוּ, וְאִי אִפְשֵׁר לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם.
 17 מִמְשִׁיכָה הַבְּרִייתָא: וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, הֲרֵדְוִלִים
 18 (לֹא) הָיָה בְּמִקְדָּשׁ. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא: מֵאִי הֲרֵדְוִלִים. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא:
 19 אָמַר אַבְיִי, מִכְּלָא גִירָגְדָנָא - זוּג וְעֵינְבֵל [פִּעְמוֹן]. וּמִמְשִׁיכָה
 20 הַבְּרִייתָא: וְטַעַם הַדָּבָר הוּא מִפְּנֵי שְׁקוּלוֹ שֶׁל הַהֲרָדוּלִים עָרֵב,
 21 וְיִמְעָרְבֵב אֶת הַנְּעִימָה, שְׁהִיָּה קוֹלוֹ מִמְשִׁיךְ לְאַחַר סוּיִם הַנְּעִימָה.
 22 הַגְּמָרָא מִמְשִׁיכָה בְּעֵנִן כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ: אָמַר רַבָּא בְּרַ שִׁילָא אָמַר רַב
 23 מִתְּנָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מִגְּרִיפָה [מִזְעֵן כַּף] הָיְתָה בְּמִקְדָּשׁ שְׁבָה הָיוּ
 24 גּוֹרְפִים אֶת הַדָּשָׁן מִדְּמֻזְבַּח,

1 הַגְּמָרָא מִבְּיָאָה בְּרִייתָא הַדּוּרְשָׁת דְּרִשְׁה אַחֲרֵת מִן הַכְּתוּב: תִּנְיָא, רַבִּי
 2 נִתָּן אָמַר [לְגַבֵּי כְלֵי הַנְּחוּשָׁתוֹ] שְׁנַיִם [כְּפוּלִים] הָיוּ - מִכֵּל כְּלֵי הָיוּ
 3 שְׁנַיִם, שְׁנֵי צִלְצִלִים, שְׁתֵּי מִכְתָּשׁוֹת, שְׁנַאָמַר 'שְׁנַיִם'. אֵל תִּיקְרֵי שְׁנַיִם,
 4 וּכְפֹשֶׁטוֹ, שְׁנֵי כְלִים, וְאַחַד מִכֵּל כְּלֵי, אֵלָא 'שְׁנַיִם' - דְּהֵינּוּ שְׁנַיִם
 5 מִכֵּל אֶחָד.
 6 תִּנְיָ בְּבְרִייתָא, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, מִזְעִיִן הַשִּׁילוּחַ הָיָה
 7 מְקַלְתָּ מֵיָם בְּכַאִסָּר - רֹחֵב פִּי הַמְעִיִן הִיָּה כַאִסָּר [מִיָּן מִטְּבַע].
 8 מִעֲשָׂה הִיָּה וְצִנָּה הַמְלִיךְ וְהִרְחִיבוּהוּ בְּרֵי שִׁיתְרָבוּ מִיָּמִיו. וְלֹא זֹו
 9 בְּלִבְדֵּי שְׁלֹא רַבּוּ מִיָּמִיו, אֲלֵא שְׁנַתְּמַעְטוּ מִיָּמִיו מִמָּה שְׁהָיוּ בְּתַחֲלִילָה,
 10 וְחִזְרוּ וּמִיָּעֲטוּהוּ, וְהָיָה מְקַלְתָּ מֵיָם כְּבַתְּחִילָה.
 11 מִסִּיקָה הַבְּרִייתָא: וּמֵאֲוֹרְעוֹת אֵלוֹ, שְׁבָאוּ לְתַקֵּן וּנְמַצְאוּ מִקְלָקֶלֶים, הָיוּ
 12 בְּשִׁבִיל לְקַיָּים מָה שְׁנַאָמַר (יִרְמִיָּה ט כב-כג) 'אֵל יִתְהַלֵּל חֲכָם